

Аналіз регуляторного впливу
проекту постанови Правління Національного банку України “Про затвердження
Положення про обов’язкові критерії і нормативи достатності капіталу та
платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості
операцій страховика” (далі – Проект постанови)

I. Визначення проблеми, яку передбачається розв’язати шляхом державного регулювання

Національний банк України (далі – Національний банк) відповідно до пункту 8¹ статті 7 розділу I Закону України “Про Національний банк України” наділений повноваженнями здійснювати державне регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі на ринках небанківських фінансових послуг у межах, визначених Законом України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” та іншими законами України.

Пунктом 4 частини першої статті 28 Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” (далі – Закон про фінансові послуги) визначено, що Національний банк у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг установлює обов’язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, додержання правил надання фінансових послуг та інші показники і вимоги, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами.

Крім того, 24 липня 2021 року набрав чинності Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення правового регулювання страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою” № 1601-IX від 01 липня 2021 року, яким, серед іншого, унесено зміни до статті 30 Закону України “Про страхування” (далі – Закон про страхування), відповідно до якого визначено повноваження Національного банку змінювати порядок визначення фактичного та нормативного запасу платоспроможності.

Таким чином, ураховуючи кращу міжнародну практику регулювання страхового ринку щодо визначення мінімального, необхідного та фактичного розміру капіталу страховика та застарілість норм чинного Закону про страхування, які, зокрема, не враховують складність окремих видів страхування, відсутність зміни резервів збитків, якщо портфель зменшується, що впливає на визначення розміру необхідного та фактичного капіталу, Проектом постанови пропонується новий порядок визначення фактичного та нормативного запасу платоспроможності.

Також підготовка Проекту постанови зумовлена потребою вдосконалення якості активів страховиків, які можуть прийматись для виконання визначених Проектом постанови нормативів.

Так, у порівнянні з чинними вимогами, що містяться в Положенні про обов’язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика,

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

В/33-0008/11496

від 04.02.2022 17:57

затвердженому розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 07 червня 2018 року № 850, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 06 липня 2018 року за № 782/32234 (зі змінами) (далі – Положення № 850), Проектом постанови:

актуалізовано перелік прийнятних цінних паперів та приведено у відповідність до чинного законодавства вимоги до активів, розміщених у цінних паперах та активів з перестраховування;

мінімізовано ризики врахування до прийнятних активів завищеної вартості чи необґрунтованої переоцінки вартості нерухомого майна;

змінено підхід до визначення банків, у яких розміщені активи страховиків та які вважаються прийнятними, з метою зниження ризику неповернення активів страховику з огляду на доступні ринкові інструменти його оцінки;

змінено підхід до врахування дебіторської заборгованості в складі прийнятних активів страховиків для прирівнювання вимог до однакових груп активів, з одного боку, та врахування ризику непогашення такої заборгованості, з іншого, з тривалим перехідним періодом застосування такої норми;

установлено новий підхід до визначення нормативів платоспроможності та достатності капіталу, ризиковості операцій страховика, якості активів, а також порядок визначення дотримання нормативу платоспроможності та достатності капіталу.

Крім того, для вдосконалення управління ризиком концентрації активів змінено підхід щодо врахування до суми прийнятних активів вкладів в одну особу чи один об'єкт нерухомого майна, а також установлено обмеження на прийнятні активи в пов'язаних осіб. Остання має тривалий строк перехідного періоду для приведення страховиками своєї діяльності у відповідність до нових вимог. Такі зміни покликані забезпечити диверсифікацію активів та виконати страхові зобов'язання перед страхувальниками (чи іншими особами відповідно до договорів страхування).

А також для зменшення впливу валютного ризику на капітал страховика удосконалено вимогу про відповідність обсягів валютних активів обсягам страхових резервів, сформованих у відповідній валюті.

Відповідно до Закону України від 12 вересня 2019 року № 79-IX “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг” (далі – Закон № 79) Національний банк із 01 липня 2020 року отримав повноваження щодо здійснення нагляду за діяльністю на ринках небанківських фінансових послуг.

У абзаці першому пункту 3 розділу II Закону № 79 визначено, що акти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, видані до 01 липня 2020 року, діють до визнання їх такими, що втратили чинність, відповідними нормативно-правовими актами Національного банку, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, прийнятими в межах

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

B/33-0008/11496

від 04.02.2022 17:57

повноважень, установлених Законом України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”.

Отже, ураховуючи положення Закону про фінансові послуги та пункт 3 розділу II Закону № 79, необхідно затвердити акти з питань встановлення вимог до платоспроможності страховиків відповідним нормативно-правовим актом Національного банку.

Зазначені проблеми не можуть вирішуватися за допомогою ринкових механізмів, оскільки вони стосуються реалізації повноважень Національного банку, визначених Законом про фінансові послуги. Також проблема не може бути розв’язана за допомогою чинних нормативно-правових актів, оскільки такі акти не є актуальними та потребують перегляду.

Суб’єктами, на яких поширюється дія регуляторного акта, є страховики, клієнти та споживачі страховиків, держава, інші учасники ринку страхування. Проблема, яку пропонується розв’язати шляхом державного регулювання, справляє негативний вплив на діяльність страховиків.

II. Визначення цілей державного регулювання

Цілями державного регулювання, що безпосередньо пов’язані з розв’язанням зазначених проблем, є забезпечення стабільності діяльності страховиків, можливості виконання страховиками своїх зобов’язань та захисту прав споживачів послуг у сфері страхування.

Проект постанови розроблено з метою забезпечення належного рівня платоспроможності та ліквідності страховиків, зниження рівня ризиковості операцій, підвищення якості активів, фінансової стабільності страховиків.

III. Визначення та оцінка всіх прийнятних альтернативних способів досягнення зазначених цілей, наведення аргументів щодо переваг обраного способу

Альтернативним способом досягнення зазначених цілей може бути залишення наявного стану законодавства, що регулює питання якості активів страховика, вимог до платоспроможності та ліквідності.

Перевагами такого способу досягнення встановлених цілей є застосування страховиками діючих норм Положення № 850, до яких страховики адаптували свою діяльність, та напрацювання досвіду Національним банком щодо регулювання питань якості активів, показників платоспроможності страховиків, ризиковості їх операцій. Однак, у такому разі недосконалість законодавства в цій сфері та наявний дефіцит коштів у страховиків для виконання нормативів платоспроможності та достатності капіталу, нормативу ризиковості операцій, поглиблюватиме проблему з платоспроможністю та ліквідністю страховиків, сприятиме укладенню договорів страхування з неплатоспроможними страховиками, збільшуватиме витрати Національного банку на нагляд, інспектування та розгляд скарг споживачів послуг у сфері страхування.

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

B/33-0008/11496

від 04.02.2022 17:57

Іншим способом досягнення встановлених цілей є прийняття запропонованого Проекту постанови, перевагами якого є якнайшвидше врегулювання норм, які зменшать імовірність погіршення фінансового стану та рівня платоспроможності страховика, зменшать кількість випадків порушень прав споживачів послуг у сфері страхування, сприятимуть зростанню рівня довіри суспільства до страховиків та їхніх послуг, а також зацікавленості інвесторів до інвестицій у надійні та платоспроможні страхові компанії. Недоліками такого способу є можлива потреба додаткових витрат страховиків, пов'язана з потребою приведення своєї діяльності у відповідність до вимог Проекту постанови.

Тому Національний банк з урахуванням положень Закону № 79 обрав варіант прийняття запропонованого проекту регуляторного акта як найкращий спосіб досягнення зазначених цілей з наданням перехідного періоду для приведення страховиками своєї діяльності у відповідність до вимог для зменшення негативних наслідків від прийняття регуляторного акта.

IV. Опис механізму, який пропонується застосувати для розв'язання проблеми, і відповідні заходи

Проектом постанови встановлюється перелік активів, вимог та обмежень до таких активів, перелік активів, які можуть уключатися до суми прийнятних активів для виконання кожного окремого нормативу, та порядок визначення таких нормативів, зокрема пропонується вдосконалення таких норм, що забезпечать розв'язання визначених проблем державного регулювання:

1) змінено порядок визначення нормативного та фактичного запасу платоспроможності для цілей дотримання нормативу платоспроможності та достатності капіталу відповідно до підходів оцінки платоспроможності за кращими міжнародними практиками регулювання страхового ринку щодо визначення мінімального, необхідного та фактичного розміру капіталу страховика;

2) встановлено можливість врахування субординованого боргу в складі фактичного запасу платоспроможності для цілей дотримання нормативу платоспроможності та достатності капіталу за умови отримання відповідного дозволу Національного банку, визначено вимоги до угоди про залучення коштів на умовах субординованого боргу та процедуру отримання такого дозволу;

3) встановлено підвищені вимоги до мінімальної величини нормативу платоспроможності та достатності капіталу з встановленням перехідного періоду для приведення страховиками своєї діяльності у відповідність до нових вимог;

4) оновлено обмеження на врахування відстрочених аквізиційних витрат у складі фактичного запасу платоспроможності для цілей дотримання нормативу платоспроможності та достатності капіталу та нормативу ризиковості операцій;

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

В/33-0008/11496

від 04.02.2022 17:57

5) конкретизовано вимогу про відповідність обсягів валютних активів обсягам страхових резервів, сформованих у відповідній валюті, у межах дотримання нормативу ризиковості операцій;

6) змінено порядок розрахунку нормативу якості активів шляхом уключення до його складу суми кредиторської заборгованості за страховими виплатами з метою забезпечення страховика потрібними обсягами високоліквідних активів для виконання ним своїх страхових зобов'язань;

7) встановлено порядок уключення до суми прийнятних активів об'єктів нерухомого майна в разі їх набуття та/або здійснення їх дооцінки/переоцінки;

8) визначено умову віднесення цінних паперів до прийнятних активів, лише, якщо право власності на них підтверджено документально відповідно до законодавства;

9) змінено підхід до включення активів, розміщених у банку, до складу прийнятних активів у залежності від виконання банком вимог чинного законодавства в частині дотримання економічних нормативів;

10) змінено підхід до врахування до прийнятних активів дебіторської заборгованості;

11) встановлено обмеження на врахування активів, розміщених в одній особі/одному об'єкті нерухомого майна, до суми прийнятних активів.

Ступінь ефективності даного регуляторного акта буде оцінюватися за результатами аналізу збільшення розміру та якості прийнятних активів страховиків та зменшенням дефіциту коштів у страховиків для виконання нормативів платоспроможності та достатності капіталу, нормативу ризиковості операцій.

V. Обґрунтування можливості досягнення визначених цілей у разі прийняття регуляторного акта

Вимоги регуляторного акта обов'язкові для виконання усіма страховиками. Ризик як негативного, так і позитивного впливу зовнішніх чинників на дію цього регуляторного акта потенційно зумовлюється головним чином змінами в законодавчих актах України, що може призвести до потреби внесення змін до цього регуляторного акта.

Впровадження вимог такого регуляторного акта не потребує додаткових витрат Національного банку, оскільки здійснюється в межах його повноважень.

Для страховиків у зв'язку з потребою приведення своєї діяльності у відповідність до вимог регуляторного акта можливі додаткові витрати для виконання чого надається достатній перехідний період.

Здійснення державного контролю та нагляду за додержанням вимог акта відбуватиметься в межах здійснення Національним банком наглядової діяльності на страховому ринку.

VI. Визначення очікуваних результатів прийняття акта

Основними позитивними наслідками прийняття Проекту постанови є:

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

В/33-0008/11496

від 04.02.2022 17:57

1) зменшення кількості звернень споживачів послуг у сфері страхування до Національного банку щодо порушення страховиками строків здійснення страхової виплати (страхового відшкодування) у загальній кількості звернень споживачів послуг у сфері страхування до Національного банку;

2) збільшення активів по балансу страховиків та прийнятних активів страховиків, що визначені Проектом постанови;

3) зменшення кількості страховиків, які порушили вимоги та/або до яких застосовано заходи впливу за невиконання дотримання обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, та долі таких страховиків у загальній кількості страховиків;

4) зниження або відсутність дефіциту коштів у страховиків для виконання нормативів платоспроможності та достатності капіталу та нормативу ризиковості операцій.

Відповідно негативними наслідками буде встановлення динаміки змін вказаних показників у протилежний бік.

Прийняття регуляторного акта дасть змогу запобігти порушенню прав споживачів фінансових послуг за договорами страхування і позитивними результатами прийняття акта буде зменшення кількості порушень прав споживачів та додатковий захист прав споживачів щодо виконання зобов'язань страховиками.

VII. Визначення показників результативності акта

Показниками результативності регуляторного акта є:

1) кількість суб'єктів господарювання та/або фізичних осіб, на яких поширюватиметься дія акта.

Регуляторний акт поширюватиметься на страховиків, загальна кількість яких станом на 30.09.2021 становила 169;

2) розмір коштів і час, що витратимуться суб'єктами господарювання та/або фізичними особами, пов'язаними з виконанням вимог акта.

У зв'язку з переведенням деяких категорій активів страховиків, що є прийнятними, у неприйнятні активи відповідно до вимог регуляторного акта, страховикам надається достатній перехідний період для приведення ними своєї діяльності у відповідність до вимог регуляторного акта.

Витрати коштів та часу фізичних осіб та часові витрати страховиків, пов'язані з виконанням вимог акта, не передбачаються;

3) кількість звернень споживачів послуг у сфері страхування до Національного банку щодо порушення страховиками порядку здійснення страхової виплати (страхового відшкодування).

За III квартал 2021 року до Національного банку надійшло 943 звернення щодо порушення страховиками порядку здійснення страхової виплати (страхового відшкодування);

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

B/33-0008/11496

від 04.02.2022 17:57

4) кількість страховиків, які порушили вимоги до платоспроможності або обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, та доля таких страховиків від загальної кількості страховиків.

За даними звітності страховиків станом на 30 вересня 2021 року встановлено недотримання вказаних вимог 16 страховиками, що складає 10% від усієї кількості страховиків;

5) активи по балансу страховиків (у млн грн).

За даними звітності страховиків станом на 30 вересня 2021 року активи за балансом страховиків склали 65 636 млн грн;

6) прийнятні активи страховиків.

За даними звітності страховиків станом на 30 вересня 2021 року сума прийнятних активів страховиків склали 52 957 млн грн;

7) сформовані страхові резерви.

За даними звітності страховиків станом на 30 вересня 2021 року страхові резерви склали 35 645,8 млн грн;

8) дефіцит коштів (у млн грн) у страховиків для виконання нормативу платоспроможності та достатності капіталу.

За даними звітності страховиків станом на 30 вересня 2021 року дефіцит коштів для виконання нормативів платоспроможності та достатності капіталу склав 464 млн грн;

9) дефіцит коштів (у млн грн) у страховиків для виконання нормативу ризиковості операцій.

За даними звітності страховиків станом на 30 вересня 2021 року дефіцит коштів для виконання нормативу ризиковості операцій склав 23 млн грн.

VIII. Визначення заходів, з допомогою яких здійснюватиметься відстеження результативності акта

Відповідно до статей 3 та 10 Закону України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” Національний банк проводить базові, повторні та періодичні відстеження результативності власних регуляторних актів з урахуванням Методики відстеження результативності регуляторного акта Національного банку, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 14 квітня 2004 року № 471.

Відстеження результативності регуляторного акта проводитиметься з використанням статистичних даних. Цільові групи осіб для опитування чи наукові установи не залучатимуться для проведення відстеження результативності цього регуляторного акта.

Базове відстеження результативності регуляторного акта здійснюватиметься протягом року з дня набрання чинності цим актом відповідно до частини п'ятої статті 10 Закону України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності”, оскільки для відстеження результативності використовуватимуться статистичні дані, але не пізніше дня, з

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

B/33-0008/11496

від 04.02.2022 17:57

якого починається проведення повторного відстеження результативності цього акта.

Повторне відстеження проводитиметься не пізніше двох років із дня набрання чинності регуляторним актом.

Періодичне відстеження результативності – один раз на кожні три роки з дня закінчення заходів із повторного відстеження результативності цього регуляторного акта.

Для відстеження результативності акта Національний банк використовуватиме дані, отримані за результатами діяльності страховиків (перестраховальників).

Інформування суб'єктів господарювання щодо основних положень регуляторного акта здійснюватиметься шляхом його оприлюднення на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку.

Голова Національного банку України

Кирило ШЕВЧЕНКО

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шевченко Кирило Євгенович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000E9100000DB430000

Дійсний до: 01.07.2023 16:41:07

Національний банк України

В/33-0008/11496

від 04.02.2022 17:57